

POSTANOWIENIE

Dnia 28 sierpnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Piotr Prusinowski

w sprawie z odwołania P. J.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Biłgoraju

z udziałem A. J.

o podleganie ubezpieczeniom społecznym,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 28 sierpnia 2024 r.,

na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie

z dnia 14 lutego 2024 r., sygn. akt III AUa 247/23,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Lublinie wyrokiem z dnia 14 lutego 2024 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Zamościu z dnia 14 lutego 2023 r. i poprzedzającą go decyzję nr [...] Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Biłgoraju (organ rentowy) z dnia 15 stycznia 2021 r. przez stwierdzenie, że P. J. (ubezpieczona) z tytułu zatrudnienia jako pracownik u płatnika składek A. J. prowadzącej gospodarstwo rolne, podlegała obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu w okresie od dnia 14 września 2020 r. do dnia 31 stycznia 2021 r.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że ubezpieczona, jest córką płatnika składek. W 2016 r. ukończyła naukę w liceum, a w czerwcu 2020 r. szkołę policealną w zawodzie technika administracji. Wnioskodawczyni dotychczas była zatrudniona w ramach staży oraz przez okresy od 2 do 6 miesięcy, po zakończeniu tych staży. Ostatnio, do grudnia 2019 r., pracowała w szkole podstawowej na stanowisku pomocy kuchennej. Ubezpieczona od 2017 r. mieszka w odległości około 10 km od miejsca zamieszkania jej rodziców. Ubezpieczona wychowuje córkę, ur. w 2007 r. W 2020 r. mieszkała tylko z córką, ponieważ jej partner życiowy pracował i nadal pracuje w delegacji jako operator koparki i do domu, przyjeżdżał tylko na weekendy. Rodzice wnioskodawczyni prowadzą gospodarstwo rolne o powierzchni około 21 ha. Na podstawie umowy zawartej pomiędzy powiatem i płatnikiem, w okresie od 12 marca 2020 r. do 11 września 2020 r., zorganizowała ona staż dla bezrobotnej ubezpieczonej, na stanowisku pomocniczego robotnika polowego, w gospodarstwie rolnym. W dniu 14 września 2020 r. ubezpieczona i płatnik składek podpisały umowę o pracę na czas nieokreślony, w pełnym wymiarze czasu pracy, na stanowisku pomocniczego robotnika polowego, z wynagrodzeniem minimalnym, wówczas 2600 zł. Sąd Okręgowy stwierdził, że ubezpieczona faktycznie nie wykonywała pracy zgodnie z tą umową. Ubezpieczona w dniu [...] 2020 r., urodziła córkę. Umowa o pracę została rozwiązana na mocy porozumienia stron z dniem 31 stycznia 2021 r. Przed podpisaniem przez strony umowy o pracę, jak i po rozwiązaniu tej umowy, płatnik składek nie zatrudniał pracowników w swoim gospodarstwie rolnym. Ustaleń faktycznych Sąd Okręgowy dokonał na podstawie dowodów z dokumentów zgromadzonych w aktach organu rentowego, a także złożonych do akt sprawy oraz w części w oparciu o zeznania ubezpieczonej i płatnika składek. Odmówił natomiast wiary zeznaniom stron co do wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym płatnika składek, zgodnie z umową o pracę z dnia 14 września 2020 r., ponieważ ich zeznania w tej części, w świetle zasad doświadczenia życiowego, zdaniem Sądu Okręgowego były nieprzekonujące.

Sąd stwierdził, że ubezpieczona podpisując umowę o pracę w dniu 14 września 2020 r., była w 8 miesiącu ciąży, a zatem nie przekonują twierdzenia jej i płatnika składek, że strony umowy o pracę miały realny zamiar realizować tę umowę, co miało polegać na wykonywaniu przez ubezpieczoną pracy fizycznej na

stanowisku pomocniczego pracownika polowego. Szczególnie w sytuacji, gdy wnioskodawczyni rok wcześniej, we wrześniu 2019 r., utraciła dziecko podczas porodu. W uzasadnieniu wskazano, że umowa o odbywanie stażu przez bezrobotnego, zawarta na okres od dnia 12 marca 2020 r. do dnia 11 września 2020 r., nie zobowiązywała płatnika do zawarcia umowy o pracę i to na czas nieokreślony. Umowa o staż była realizowana w początkowym i dalszym okresie ciąży wnioskodawczyni, natomiast podpisanie umowy o pracę z dnia 14 września 2020 r., nastąpiło w okresie dalece zaawansowanego stanu ciąży, kiedy wykonywanie pracy fizycznej w gospodarstwie rolnym, w tym pracy polowej, jest ewidentnie niewskazane. Ponadto Sąd wydał, że od czasu, kiedy doszło do podpisania umowy o pracę (14 września 2020 r.), prace w gospodarstwie rolnym, w okresie jesiennym, ograniczają się w większości do zbioru ziemniaków i zasiewów zbóż ozimych. Sąd podsumował, że ubezpieczona nie udowodniła, że od dnia 14 września 2020 r., wykonywała pracę na stanowisku „pomocniczego robotnika polowego” i w konsekwencji nie zakwestionowała skutecznie zaskarżonej decyzji organu rentowego.

Sąd Apelacyjny nie potwierdził zarzutu apelującej co do nieważności postępowania. Za trafne uznał natomiast przedstawione w apelacji zarzuty obrazy art. 233 § 1 k.p.c. Sąd odwoławczy ocenił zebrany w sprawie materiał dowodowy, wskazując, że ubezpieczona i płatnik, przedstawiły dowody nawiązania i wykonywania przez nie stosunku pracy od dnia 14 września 2020 r., odpowiadającego wymaganiom określonym w art. 22 § 1 k.p. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, Sąd pierwszej instancji przy dokonywaniu oceny pominął bardzo istotne okoliczności. Po pierwsze, z § 5 lit. „f” umowy o odbywanie stażu przez bezrobotnego, wynikało zobowiązanie płatnika jako organizatora stażu do zatrudnienia jednego (1) skierowanego przez Urząd bezrobotnego stażysty na podstawie umowy o pracę przynajmniej w połowie wymiaru czasu pracy przez okres co najmniej 1 miesiąca. W konsekwencji zawarcie w dniu 14 września 2020 r. przez płatnika składek i ubezpieczoną spornej umowy o pracę stanowiło więc logiczny ciąg zdarzeń, bowiem nastąpiło tuż po wygaśnięciu z dniem 11 września 2020 r. w/w umowy o odbywanie stażu przez bezrobotnego. Ponadto, w ocenie Sądu Apelacyjnego, okoliczność, że zawarcie spornej umowy nastąpiło, gdy stan

cięży ubezpieczonej był zaawansowany, miało oczywiście istotne znaczenie, ale nie dla samego nawiązania stosunku pracy, lecz dla ustalenia jakie czynności w takim stanie ciąży ubezpieczona mogła wykonywać w gospodarstwie rolnym jako pomocniczy robotnik polowy. Ubezpieczona mogła wykonywać wówczas jedynie wskazane przez nią w apelacji prace lekkie. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, zawartej w dniu 14 września 2020 r. umowy o pracę nie można uznać za pozorną i jako taką za nieważną. W związku z tym należy zauważyć, że w świetle utrwalonego orzecznictwa, nie można przyjąć pozorności oświadczeń woli o zawarciu umowy o pracę wtedy, gdy pracownik podjął pracę i rzeczywiście ją wykonywał, a pracodawca przyjmował tę pracę. Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, zdaniem Sądu Apelacyjnego, potwierdzał, że ubezpieczona wykonywała czynności pracownicze na stanowisku pomocniczego robotnika polowego w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę oraz pod jego kierownictwem. Materiał ten dawał podstawy do przyjęcia, że umowa o pracę, była wykonywana w warunkach określonych w art. 22 § 1 k.p. i jako taka stanowiła tytuł podlegania jako pracownika u płatnika składek w okresie od dnia 14 września 2020 r. do dnia 31 stycznia 2021 r. obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym.

Organ rentowy zaskarżył wyrok w całości wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. W skardze zarzucono naruszenie przepisów prawa materialnego (art. 22 § 1 k.p. w związku z art. 83 § 1 k.c. oraz art. 6 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2024 r., poz. 497 ze zm.) w związku z art. 22 k.p. w związku z art. 83 § 1 k.c.).

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania organ wskazał, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne polegające na ustaleniu czy organ rentowy ma możliwość badania pozorności umowy o pracę zawartej w wyniku wykonania przez pracodawcę zobowiązania do zawarcia umowy o odbywanie stażu przez bezrobotnego zawartej z Powiatem (Urzędem Pracy) oraz czy sam fakt zawarcia umowy o pracę w wykonaniu zobowiązania wynikającego z ww. umowy stanowi tytułu do ubezpieczeń społecznych bez znaczenia czy pracownik faktycznie świadczy pracę.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W myśl art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Po pierwsze należy przypomnieć, że sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. powinno przybrać postać porównywalną z formułowaniem zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości, o którym stanowi na przykład art. 390 § 1 k.p.c. Chodzi więc o przedstawienie wyraźnych wątpliwości co do określonego przepisu (normy) lub zespołu przepisów (norm), albo szerzej i bardziej ogólnie - wątpliwości co do pewnego uregulowania prawnego (instytucji prawnej). Sformułowane zagadnienie winno odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencki i prawa pozytywnego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 października 2015 r., I PK 19/15, LEX nr 2021941). Zagadnienie prawne powinno wyrażać problem prawny, którego wyjaśnienie ma znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy w ustalonym stanie faktycznym (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2012 r., III SK 10/12, LEX nr 1228616; z dnia 18 września 2012 r., II CSK 180/12, LEX nr 1230170; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109). Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Chodzi więc o przedstawienie wyraźnych wątpliwości co do określonego przepisu (normy) lub zespołu przepisów (norm), albo szerzej i bardziej ogólnie - wątpliwości co do pewnego uregulowania prawnego (instytucji prawnej). Ponadto skarżący ma obowiązek nie tylko sformułować samo zagadnienie, ale także - w uzasadnieniu

wniosku - przedstawić odpowiednią jurystyczną argumentację wskazującą na dopuszczalność i celowość rozwiązania problemu prawnego w sposób preferowany przez skarżącego, a odmienny od sposobu rozstrzygnięcia tego problemu przy wykorzystaniu zapatrywań wyrażonych przez Sąd drugiej instancji.

W rozpoznawanej skardze, organ nie uczynił zadość tak scharakteryzowanym wymogom. Przede wszystkim po sformułowaniu samego zagadnienia, nie wykazano, że w praktyce stosowania prawa w istocie występuje problem prawny dotyczący możliwości badania pozorności umowy o pracę zawartej w wyniku wykonania przez pracodawcę zobowiązania do zawarcia umowy o odbywanie stażu przez bezrobotnego. Skarżący stwierdził, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntował się pogląd, iż „podleganie ubezpieczeniu społecznemu wynika z prawdziwego zatrudnienia, a nie z samego faktu zawarcia umowy o pracę. Nie stanowi więc podstawy do objęcia ubezpieczeniem społecznym dokument nazwany umową o pracę, jeżeli rzeczywisty stosunek prawny nie odpowiada treści art. 22 § 1 K.p.” Przytoczono przy tym wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2023 r., II USKP 22/23 (LEX nr 3669628). W ocenie skarżącego zagadnienie prawne dotyczy tego, czy stosunek pracy z osobą bezrobotną, skierowaną przez urząd pracy nie podlega analogicznemu badaniu. Wniosku nie poparto jednak wymaganym uzasadnieniem, które zawierałoby niezbędne w takiej sytuacji argumenty jurystyczne potwierdzające występowanie takiego zagadnienia oraz, że rozstrzygnięcie tego zagadnienia zaważyłoby na wyniku sprawy. Warto bowiem zauważyć, że Sąd Apelacyjny nie przyjął stanowiska, jakoby skierowanie na staż przez urząd pracy prowadziło do wyłączenia możliwości badania, czy stosunek pracy był rzeczywiście wykonywany. Oznacza to, że nawet potencjalne rozstrzygnięcie wskazanego zagadnienia prawnego nie będzie miało wpływu na wynik sprawy. Sąd Apelacyjny wątek dotyczący umowy płatnika z urzędem przedstawił w kontekście uzasadnienia celu zawarcia umowy o pracę i stwierdził, że istnienie zobowiązania wynikającego z takiej umowy stanowi wystarczający powód do zatrudnienia pracownika. Kluczowe dla podjętego rozstrzygnięcia było ustalenie przez Sąd Apelacyjny, że umowa została nie tylko zawarta, ale również wykonywana. Właśnie to ustalenie stanowiło podstawę dokonanego rozstrzygnięcia. Należy przy tym wskazać, że skarżący nie

dopatrzył się naruszeń zasad prowadzenia postępowania dowodowego przez Sąd, nie wskazując w podstawach skargi odpowiednich przepisów. Wobec tego trzeba również przypomnieć, że Sąd Najwyższy nie jest sądem trzeciej instancji. Oznacza to, że nie rozpoznaje sprawy, ale skargę kasacyjną.

Po drugie, podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.), a Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), a do tego w istocie sprowadza się rozpoznawana skarga.

Ze względu na powyższe argumenty, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

[SOP]

[ms]